

Prof. Illyés Géza

(1870-1951)

Nemes sófalvi Illyés Géza, az első magyar urológus professzor 1870-ben született Marosvásárhelyen. Édesapja kúriai bíró, az Osztrák Császári Lipót-rend lovagja volt. Iskoláit szülőhelyén végezte a református gimnáziumban. Tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetem orvosi fakultásán folytatta. 1893-ban avatták orvosdoktorrá. Az I. Sebészeti Klinikán a nagyhírű *Dollinger Gyula* professzor mellett dolgozott. Sebészeti szakvizsgáját követően fordul érdeklődése az urológia felé.

Nevéhez fűződik a legalapvetőbb urológiai műszer – a cystoscop (hólyagtükör) – gyakorlatba állítása. Pár évvel Konrád Röntgen felfedezése után Illyés Géza döntően járult hozzá a nagy jelentőségű röntgendiagnosztikai módszerek bevezetéséhez. Felvételeit a Budapesti Királyi Orvosegyetem 1901. áprilisi ülésén mutatta be. Itt ismertette azt az elképzelését is, hogy a vese üregrendszerét az ureterkatéteren keresztül befecskendezett bizmutum-subnitricum szuszpenzióval láthatóvá kellene tenni.

Ő írta a modern urológia első összefoglaló, magyar nyelvű könyvét „A húgyivarszervek sebészi bántalmai” címmel, amely 1903-ban jelent meg. Ebben az évben az I. Sebészeti Klinika urológiai ambulanciájának és egy kisebb urológiai fekvő részlegének vezetője lett. 1904-ben a Pázmány Péter Tudományegyetemen az urológiai sebészet tárgyköréből magántanárrá habilitáltak. Így ő lett Magyarországon az urológia első tudományos egyetemi képviselője.

A Szövetség utcai Apponyi Poliklinikán 1905-ben, 32 ágygal urológiai osztályt létesítettek. Osztályvezető főorvosának Illyés Gézát nevezték ki. Sok tanulmányt írt prosztataműtétekről, vesedaganatokról, vesekövek műtéti eltávolításáról. Számtalan vese-tbc-s beteget operált; akkoriban ez népbetegség volt. 1908-ban a Francia Urológus Társaság, 1910-ben az amerikai Association of Genital Urinary Surgeons választotta levelező tagjának. Ez utóbbi ma is az egyik „legelegánsabb” kis létszámú társaság az USA-ban; és nagyon kevés európai tagja van. Ennek a társaságnak európai változata a 20 éve alapított, 75 tagban maximált Association of Academic European Urologists, melynek hazánkból ketten vagyunk tagjai. Illyés levelező tagja volt a Német Urológus Társaságnak, és az Argentin Urológiai Társaságnak.

1913-ban a Szent Rókus Kórházban 102 ágyas urológiai osztályt létesítettek, melynek élére Illyés Gézát nevezték ki. 1914 tavaszán pedig címzetes rendkívüli egyetemi tanár lett a Pázmány Péter Tudományegyetemen. 1915-ben őt is behívták katonának, törzstisztként a

budapesti Katonai Kórházban szolgált, majd 1916 tavaszától az olasz határterre került. Itt közel 1 évig volt egy tábori kórház parancsnoka. A trianoni tragédia után, 1920-ban a kultuszminisztérium a Szent Rókus Kórházban működő urológiai osztályt klinikai rangra emelte és Illyés Gézát a kormány egyetemi tanárrá nevezte ki. Ezzel elsőként lett Európában a sebészettől független, önálló urológiai egyetemi klinika Magyarországon.

Fontosnak tartotta, hogy az orvostanhallgatók korszerű, magyar nyelvű tankönyvekből tanuljanak. Előbb *Az urológia tankönyvét* 1906-ban, majd „*Tapasztalatok a vesesebészet köréből*” címmel írt könyvet, s 1931-ben *Urológia: gyakorló orvosok és orvostanhallgatók számára* adta ki 450 oldal terjedelmű tankönyvét. Egy chicagói orvos - aki 2 évet töltött a klinikán - angol nyelvre fordította Illyés magyarul írt tankönyvét, amelynek 10 ezer példányát 1940-ben indították útra Olaszországon keresztül Angliába. Az olasz hajót, mely a Földközi-tengeren át szállította a könyveket, ellenséges torpedóval elsüllyesztették. Angol nyelvű tankönyve végül csak 1946-ban jelenhetett meg.

A Rókus Kórházban működő klinikát Illyés nemzetközileg elismert intézménnyé fejlesztette. Az 1922 óta vezetett vendégkönyv szerint tizenöt év alatt több mint 300 külföldi látogatója volt, köztük 103 amerikai orvos. Voltak, akik egy évet töltöttek a klinikán, de akadt olyan is, aki 3 éven át vett részt a klinika mindennapi munkájában. 1935 őszén a Minisztérium úgy döntött, hogy az Egyetem Fűvészkert melletti, addig Belklinikának használt épületébe helyezi át az Urológiai Klinikát. Ez modernebb épület volt; s a klinika ma is ott működik.

Illyés Géza az urológia nemzetközi szaktekintélyévé vált. 1936-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1943-ban rendes tagjává választotta. A 30-as évek közepén a Nemzetközi Urológus Társaság Budapesten tartotta konferenciáját, s az egyik főreferátum elkészítésére Illyés Gézát kérték fel. A legjelentősebb európai és hazai szakmai folyóiratok szerkesztőbizottsági tagja lett. Ugyancsak ő volt a Magyar Urológia főszerkesztője. Az 1949-ben újrászervezett Magyar Tudományos Akadémia, Orvosi Osztályának Illyés professzor lett az elnöke.

Szükszavú, csendes, klasszikus zenét, operát nagyon kedvelő orvos volt. Minden délután 1 órát sétált a Svábhegyen.

Illyés Géza 1941. augusztus 31-ig vezette az Urológiai Klinikát. Hajdani klinikáján egy szobor és az Illyés-Babics emléklakett őrzi emlékét. Az igazgatói és az emeritus professzori szobában egy-egy nagyméretű festmény emlékeztet rá. Az egyik műtő is az ő nevét viseli. Az Urológiai Klinika múzeumában az Illyés-emlékek külön vitrinben láthatók. A Magyar Urológus Társaság legmagasabb kitüntetése az Illyés-díj. Márványból faragott kezét minden leköszönő tanszékvezető továbbadja utódjának.

A hazai urológia megteremtője, a legnagyobb magyar urológus 1951. augusztus 6-án halt meg, 81 éves korában. Munkássága, iskolateremtő egyénisége, embersége, hazaszeretete méltó a Magyar Örökség-díjra.

Dr. Romics Imre